УДК 349.2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОКРЕМІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УМОВ ПРАЦІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ

Попова-Коряк К. О.,

здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін, господарського та трудового права Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди

Умовами праці, які відображають особливості правового регулювання праці науково-педагогічних працівників, є робочий час, час відпочинку та оплата праці. Саме ці умови праці науково-педагогічних працівників, насамперед, і характеризують провадження ними якісної діяльності, яка є визначальним фактором у розвитку цивілізованого суспільства, розбудові сучасної незалежної, демократичної та правової держави. Особливості правового регулювання умов праці науково-педагогічних працівників полягають в наступному:

1. Для науково-педагогічних працівників ч. 1 ст. 56 Закону України «Про вищу освіту» встановлюється скорочена тривалість робочого часу у 36 годин на тиждень[1]. Однак у чинному КЗпП України і проекті ТК України це прямо не визначено. Враховуючи значущість науково-педагогічної діяльності у розбудові нашої держави, ця прогалина має бути ліквідована, тому пропонується у майбутньому Трудовому кодексі України прямо визначити у відповідній статті про поширення скороченого робочого часу на науково-педагогічних працівників зі встановленням його нормативу.

2. В ч. 2 ст. 56 Закону України «Про вищу освіту» встановлено, що максимальне навчальне навантаження на одну ставку науково-педагогічного працівника не може перевищувати 600 годин на навчальний рік[2]. З урахуванням 36-годинної тижневої тривалості робочого часу науково-педагогічних працівників норма для виконання навантаження за всіма видами робіт науково-педагогічного працівника (навчального, наукового, методичного, організаційного та інших трудових обов'язків) становить 1548 годин. Користуючись наданою цим Законом автономією, керівники вищих навчальних закладів встановлюють мінімальний та максимальний обов'язковий обсяг навчального навантаження науково-педагогічних працівників у межах їх робочого часу відповідно до чинного законодавства з урахуванням виконання викладачами інших обов'язків (методичних, наукових, організаційних) та у порядку, передбаченому статутами ВНЗ і колективним договором. На нашу думку, в питаннях робочого часу науково-педагогічних працівників варто переглянути звичний погляд на місце ви-

[1] Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page .

[2] Там само.

© Попова-Коряк К. О., 2017

конання роботи і врахувати останні тенденції у цьому питанні, застосовуючи можливість максимальної індивідуалізації режимів робочого часу для окремого науково-педагогічного працівника та використання дистанційної роботи. Як свідчить опитування українських роботодавців та експертів ринку праці, застосування гнучких режимів праці, можливість праці за віддаленим доступом, за умови ефективного контролю за поставленими завданнями, – сприяє більш якісному виконанню працівником своїх трудових обов'язків, убезпечує від «емоційного вигорання». Зовсім не принципово скільки співробітники проводять часу безпосередньо на кафедрі, якщо вони дають блискучі результати. Натомість сидіння на своєму робочому місці працівника «від дзвоника до дзвоника» не гарантує ефективності його продуктивності. Такий формат роботи швидше відштовхує творчих людей[1]. І це актуально, адже за результатами парламентських слухань від 12.07.2017 р. відзначено негативну динаміку чисельності молодих науковців в Україні. Протягом 2012 – 2015 років кількість молодих учених у системі вищих навчальних закладів зменшилася майже на 9,5 тис. із 40232 до 31581 особи, у системі Національної академії наук України – на 7 тис. осіб. І ця негативна тенденція посилюється[2]. Тому вважаємо, що МОН має дозволити вищим навчальним закладам надавати можливість працювати науково-педагогічним працівникам поза робочим місцем (за виключенням виконання навчальної роботи) за умови контролю за результатами такої роботи.

3. Особливість правового регулювання часу відпочинку науково-педагогічних працівників проявляється у встановленні подовженої тривалості щорічної відпустки до 56 календарних днів і в її наданні, як правило, у період студентських канікул. Визначальним чинником, який обумовлює право на подовжену тривалість відпустки науково-педагогічного працівника, є провадження педагогічної діяльності, яка потребує значних психоемоційних витрат працівника. У разі необхідності санаторно-курортного лікування щорічна основна відпустка або її частина може надаватися протягом навчального року, якщо це передбачено колективним договором[3]. Однак, враховуючи тенденцію розширення договірних, у тому числі індивідуально-договірних засад трудового права, вважаємо,

---

[1] Free Time: как работодатели относятся к гибкому графику работы // Ліга. Бізнес URL: http://biz.liga.net/hr/all/stati/3702186-free-time-kak-rabotodateli-otnosyatsya-k-gibkomu-grafiku-raboty.htm.

[2] Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан та проблеми фінансування освіти і науки в Україні» / Схвалено Постановою Верховної Ради України від 12 липня 2017 року № 2133-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2133-19.

[3] Про затвердження Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним працівникам навчальних закладів та установ освіти, навчальних (педагогічних) частин (підрозділів) інших установ і закладів, педагогічним, науково-педагогічним працівникам та науковим працівникам / Кабінет Міністрів України : Постанова, Порядок від 14.04.1997 р. № 346 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/346-97-%D0%BF.

що навіть, якщо ця норма колективним договором не передбачена, це питання у кожному окремому випадку позитивно може бути вирішено через домовленість науково-педагогічного працівника і ректора.

4. У більшості європейських систем вищої освіти, зокрема і в Україні, існують нормативні акти найвищого рівня, що визначають рівень оплати праці або шкалу зарплат науково-педагогічних працівників. Держава забезпечує встановлення посадових окладів (ставок заробітної плати) науково-педагогічним працівникам на основі Єдиної тарифної сітки в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Відзначимо, що у правовому регулюванні оплати праці науково-педагогічних працівників законодавець розглядає розміри заробітної плати науково-педагогічних працівників як державну гарантію мінімальних рівнів оплати праці. Структура заробітної плати науково-педагогічного працівника характеризується широким спектром доплат і надбавок, пов'язаних із виконанням науково-педагогічної діяльності. Однак рівень оплати праці працівників закладів освіти в Україні є значно нижчим, ніж у державах-членах Європейського Співтовариства та інших державах. Так, посадовий оклад доктора наук, професора у 2015 році в Україні становив 134 долари США, тоді як у Чехії – 1800 доларів США, у Польщі – 2800 доларів США, а в Китаї – 3100 доларів США. Такого низького рівня заробітної плати науково-педагогічних працівників немає в жодній країні світу[1]. Пріоритетність освіти у напрямах державної політики України обґрунтовує першочерговість підвищення посадових окладів науково-педагогічних працівників. Цитата Президента України П. Порошенка «освіта – це ключ України до кращого майбутнього»[2] дає підстави для висновку: від рівня оплати праці науково-педагогічних працівників, у тому числі, залежить, чи стане воно кращим.

Чинне правове регулювання оплати праці науково-педагогічних працівників має відповідати кращому світовому досвіду у цій сфері. Науково-педагогічний працівник має отримувати гідну оплату за свою складну працю, в якій має відображатися адекватна оцінка суспільства і держави його внеску у розвиток засад існування людства. Таким чином, підвищення посадових окладів науково-педагогічним працівникам є стратегічним кроком України на шляху її цивілізаційного розвитку, тому що наразі, і ми змушені це констатувати, розмір посадових окладів науково-педагогічних працівників не в змозі забезпечити відтворювальну та стимулюючу функції заробітної плати науково-педагогічних працівників.

---

[1] Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан та проблеми фінансування освіти і науки в Україні» / Схвалено Постановою Верховної Ради України від 12 липня 2017 р. № 2133-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2133-19.

[2] Президент Петро Порошенко виступив на відкритті школи в Харківській області / 112 ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ua.112.ua/video/prezydent-petro-poroshenko-vystupyv-na-vidkrytti-shkoly-v-kharkivskii-oblasti-246930.html /.